

DYMLINGEN

Nr 5 2016 Årg 28

100 år i bilder

Läkaren rapporterar

Tingens oerhörda roll

Sörmlandsbygden 2017

sid 5

sid 6

sid 7

sid 8 och 12

Ordförande har ordet

Föreningarna har nu fått del av Sveriges Hembygdsförbunds förslag till Vision 2030. Alla känner kanske inte denna uppgift som den mest prioriterade vilket jag har förståelse för. Det finns så många andra, mer närliggande uppgifter, som behöver tas tag i. Jag vill dock uppmana er att ta en stund vid något eller några styrelsemöten för att diskutera förslaget. **Det är viktigt att, när väl Vision 2030 ligger på bordet, vi känner delaktighet i och förstår tankarna i visionen.** Den skall ju vara en ledstjärna för lång tid framåt. Sörmlands hembygdsförbunds styrelse kommer att arbeta med Vision 2030 vid kommande möte så ännu finns ingen samlad uppfattning som alla i styrelsen står bakom.

Jag vill därför inte säga för mycket om mina egna funderingar i nuläget, men jag kan i alla fall konstatera att efter att läst den s.k. "kortvarianten", så minns jag inte vad den handlade om eller vad den ville säga mig, inte ens efter att läst den flera gånger. Måhända det säger mer om mig än om "kortvarianten"!

Det räknas även upp en hel del som visionen vill att hembygdsrörelsen skall vara, och jag frågar mig: **Vem skall vara representant för och ta hand om det kulturhistoriska arvet?** Borde inte vården av det kulturhistoriska arvet åtminstone vara en del av vår vision? Vad är det annars som skiljer hembygdsrörelsens verksamhet från andras och som berättigar just vår existens? Nog om detta för denna gång. Jag uppmanar er nu alla att ta möjligheten att tala om vad just ni tycker, ni kanske t.o.m. har ett förslag till Vision 2030.

Nu är tiden när vi börjar tänka Lucia och Jultomte, då infinner sig också tiden när vi plötsligt inser att det bara är några månader kvar innan alla årsmöten drar igång. Därmed är det dags för alla oss i olika styrelser att så klokt som möjligt sammanfatta vårt verksamhetsår

och inte minst lägga fram idéer för framtiden. Några andra, som troligen redan är igång, är alla våra fantastiska valberedningar. **Utan en bra valberedning är det svårt att få en bra styrelse,** här är det inte fråga om någon "hönan och ägget"-diskussion utan bara att konstatera att grunden för att vår verksamhet skall bli bra, är en väl fungerande valberedning. Valberedare är nog många gånger en otacksam uppgift, de syns eller hörs inte och får sällan beröm så länge vi övriga är nöjda med styrelsen. Men ve den dag när allt blir fel inom styrelsen, då är det lätt att inte bara skylla på styrelsemedlemmarna utan även lika mycket på valberedningen.

Varför tar jag då upp denna självklarhet? Jo, av två orsaker. För det första för att vi skall komma ihåg att vara rädda om och visa uppskattning för våra valberedningar. Kanske en blomma vid årsmötet? För det andra att valberedningen till styrelsen för Södermanlands Hembygdsförbund nu är igång med sitt arbete och behöver er hjälp. Det är ni ute i föreningarna som har kunskapen om medlemmarna. **Finns där någon som ni tycker vore lämplig för ett uppdrag i förbundsstyrelsen?** Så klart att det finns! Lämplig innebär ju inte att man kan och vet allt, utan att man är en allmänt klok person med erfarenhet från och intresse för hembygdsrörelsen. Kontakta någon ur valberedningen och berätta vem ni tänker på. Låt sedan valberedningen sköta kontakten, ni behöver bara lämna namnet. Så lycka till i ert viktiga arbete alla valberedningar och alla styrelser och **en God Jul och ett Gott Nytt år!**

PEHR BENGTSOON

Innehåll

Ordförande har ordet	2
Långmaren	3
Rekarnekretsen på	
Fristadstorget	4
100 år i bilder på vandring	5
Wingåkers Provinsial-Läkardistrikt av Nyköping län 1866	6
Tingens oerhörda roll	7
Innanför pärmarna	8
Årsskrifter	8
Eldsjälar	9
Pansarfuriren	9
Medlemmar, vad är det?	10
Nyheter och information	10
Föredrag att föredra eller fördrä	11
Vi presenterar stolt, en sista gång	12

DYMLINGEN NR 5 2016

Årgång 28
Södermanlands
hembygdsförbund

Redaktör: Jennie Fornedal
Ansvarig utgivare: Pehr Bengtsson

Manusstopp till nr 1/2017, den 1 februari.

Bilden på framsidan: Karin Sundin tar studenten 1951. Då hade Karin och hennes familj varit i Sverige i sex år efter att ha flytt från Tyskland. Privat foto.

Distribueras till prenumeranter och till styrelseledamöter i hembygdsföreningarna i Södermanlands län samt till anslutna föreningar i grannlän.

Upplaga 1 600 ex.
Linderoths Tryckeri, Vingåker,
November 2016
ISSN 0349-86662

Södermanlands hembygdsförbunds kansli:

Jennie Fornedal, hembygdskonsulent

Adress: Ö Trädgårdsgatan 2
611 34 Nyköping
Tel 0155-28 43 00
073-140 33 75

E-post: kansli@hembygd.d.se
Bankgiro 619-1928
Hemsida: www.hembygd.se/
sodermanland

Nu är säsongen slut på museigården Långmaren men planera gärna för en resa ungefär 100 år bakåt i tiden till nästa år.

Långmaren

Utefter kustvägen mellan Nyköping och Trosa ligger Nynäs naturreservat. Närmare Trosa finns en avtagsväg till Långmaren, tidigare en arrendegård under Nynäs. Det är där man kan få inblick i hur livet kunde vara förr.

"Ivar på Långmaren" föddes på gården 1902, drev gården till 1967 men bodde kvar ytterligare 15 år. Hans farfar övertog arrendet redan 1885. Ivar liksom hans far och farfar drev gården som självhushåll men sålde bl a smör och ägg till Nynäs och arbetade i skogen för att få ihop till arrendet. Ivar och hans fru Ebba använde ålderdomliga bruksmetoder med idog omsorg. Någon traktor var inte att tänka på, inte ens hästar utan på Långmaren använde man ett par oxar som dragare. Oxarna blev kända genom filminspelningar liksom Ivar själv när han medverkade i en inspelning om sitt liv och leverna på gården. Den har gått flera gånger i TV och finns att köpa som DVD.

Byggnaderna är skyddade som byggnadsminne, många av dem med vasstak. Alla husen hade en eller flera funktioner i bruket av gården. Djurens bås och kättar finns bevarade från tiden de användes liksom många redskap och maskiner. En beskrivning av byggnaderna, deras funktion och allmänt om gårdens bruk får man sig till livs genom guidade visningar.

Museigården är öppen med visningar söndagar klockan 11 - 15 från ungefär midsommar till in i september. Efter överenskommelse sköts då kaffeserveringen av hembygdsföreningarna i närheten, nämligen Bälunge, Sätterstabygdens, Västerljungs och Tystberga hembygdsföreningar. I denna miljö passar det med kaffe eller saft med hembakat kaffebröd alternativt smör-

gåsar. För att ytterligare berika besöket har föreningarna haft olika teman, t ex musik, höbärgning, fornminnesvandring, saftkokning och sommarlek samt "Grälledag" med skörd av säd. Utställningar av grytlappar och trasmattor visades ett par söndagar. Avslutningsdagen visades och beskrevs linberedningens olika steg, från skörd (ryckning för att även få med rotfibrerna), torkning, repning, rötning, torkning igen, bråkning, skäktning och häckling för att få fram lin att spinna och väva av.

Fortsättning följer med stor sannolikhet nästa säsong. Den mysiga miljön med en kopp kaffe och hembakat i den lilla trädgården är bara den värd ett besök.

TEXT OCH BILD GÖRAN DAHLBERG

Rekarnekretsen på Fristadstorget

Samtliga 11 hembygdsföreningar i Rekarnekretsen manifesterade hembygdsrörelsens 100-årsjubileum med aktiviteter på Fristadstorget i Eskilstuna söndagen den 25 september 2016 i ett vackert septemberväder. Varje enskild förening visade på olika sätt vad de sysslar med, hembygdsforskning, torpinventering, utgivning av skrifter, hantverk, linberedning, museiverksamhet mm.

Under dagen fungerade Inger Gustafsson som speaker. Hon hälsade välkommen och presenterade snabbt hembygdsrörelsen från rikstillsammans till förbunds- krets- och föreningsnivå. Hon läste även upp hembygdsrörelsens grundsyn innan det var dags för Djurgårdens spelmannslag med förstärkning av Håkan Carlsson. Det är några av hembygdsföreningarna som har egen hembygdsång som Göran Axelsson skrivit, han sjöng dessa i samband med att föreningarna presenterade sig. De

fyra första föreningarna presenterade sig och Göran Axelsson sjöng Barvas sång innan djurgårdarna fortsatte spela. En grupp sjöng Torshälsången acapella. Därefter var det dags för kommunfullmäktiges ordförande, AnnSofie Wågström som höll ett tal till hembygdsrörelsen. Så sjöng Göran Axelsson Eskilstunaminnen. Källåspojkarna spelade några låtar och därefter blev det två sånger från grammfon med Åke Söhr, som bodde i Eklången. Sörmlandsgårdens sång. Så följde musik med Bygdemusikanterna och Källåspojkarna. Kjula-Jäders hembygdssång. Insprängt i programmet presenterade övriga föreningar sig. Årila-Stenkvistas sång. Två unga flickor 16 och 19 år, framförde på ett strålande sätt tre sånger, bl.a Strövtåg i hembygden och passande nog en Kent-låt, (de tjejerna vill vi se mera av) innan dagen avslutades med allsång, efter en lyckad dag på Fristadstorget.

TEXT OCH BILD: ROLF GUSTAFSSON

När jubileums- och marknadsföringsgruppen uppmanade till att komplettera 100 år i bilder med föremål ur samlingarna var kanske inte stupstocken det första de tänkte på.

Lyckligtvis överlevde alla - så vitt vi vet - Hembygdsföreningarnas dag på Fristadstorget.

sparbankenrekarne.se

Därför åter-investerar vi lokalt

Det är på lokal nivå grunden för våra framgångar läggs. Därför är det naturligt för oss att satsa i våra hemkommuner. Vilken annan bank ger mer?

Sparbanken Rekarne

100 år i bilder på vandring

Till firandet av Hembygdens år 2016 framställdes en utställning som beskriver utvecklingen under de gångna 100 åren. Det var en av uppgifterna för den arbetsgrupp i förbundet som skulle marknadsföra förbundet och medlemsföreningarna men främst 100-årsjubileet.

Efter träffar och mailkontakter presenterades några förslag: Utveckling och förändring under de 100 åren, Dåtid - Nutid - Framtid med skolorna, Grattislotter som lockbete för besökare till evenemang, Fototävling "Händer i hembygdsföreningen" och Föreningarnas historik. Under tiden planerades också årligt deltagande vid Gammaldags Malmköpings Marknad sista lördagen i maj. Det har Södermanlands hembygdsförbund gjort sedan 75-årsjubileet 2006. Då har bland annat Sommarprogrammet med föreningarnas evenemang under sommaren delats ut.

Jubileumsåret 2016

Största satsningen detta år var utställningen med teknikutveckling och förändringar i miljön/landskapet. Arbetsgruppen föreslog att visa utvecklingen kvartssekelvis under 100 år. Tanken var att visa foton av samma föremål från olika tider, tex hushållsvåg, telefon, leksaker m m. Sak samma med landskap, stadsbilder och byggnader. Snart nog väcktes tanken att göra utveckling/förändring som vandring utställning och landade i roll-ups.

Insamlingen av material började vid Gråfors samlingar i Sparreholm. Där hjälpte Stefan och Britt-Marie Gråfors till med att plocka fram föremål för fotografering, datering och notering av användning. Det som saknades ombads medlemsföreningarna att hjälpa till med. Svårast var prylar från tredje kvartsseket 1966 - 1990, de har ej ännu kommit in till museerna eller har kastats såsom uttjänta. Men med föreningarnas hjälp och privata eftersökningar har det löst sig. Samma sak gäller även miljön. Gamla bilder finns det gott om i samlingarna men inte halvgamla.

Svårt var det också med samma vy från flera kvartssekel. Ofta fick man välja ett gammalt foto och fotografera samma vy igen för jämförelse. Bildgruppen i Nyköping har lämnat flera bidrag liksom Tystberga och några andra föreningar.

Bokning

Medlemsföreningarna får låna utställningen utan kostnad, normalt en vecka i taget, men ordna med transporter. Den bokas genom kansliet och förvaras centralt i Malmköping där den kan hämtas och lämnas tillbaka om inte överlämnandet kan ske lånarna emellan. Se vårt förbunds hemsida under "Hembygdens år" och "100 år av bilder". Där visas också när de är bokade.

De 8 roll-ups, 4 för teknik och 4 för miljö/landskap, är 80 cm breda och 2 m höga. De är lätta att rulla upp och ihop men viss försiktighet bör iaktas. Hoprullade ryms de i en vanlig personbils bagageutrymme.

GÖRAN DAHLBERG

Här kan ju då inte konsumenten låta bli att kommentera att med lite planering ryms de på en pakethållare.

VI skickar vidare en del av vinsten till fördel för alla oss här i Sörmland

020-SPARBANKEN / 0771-350 350 - sormlandssparbank.se
Filen Katrineholm Malmköping Nyköping Oxelösund Vingåker

Sörmlands Sparbank

Wingåkers Provinsial-Läkardistrikt av Nyköping län 1866

Utdrag ur årsberättelsen

UTDRAG AV INGEGÄRD JONSSON.
STAVNINGEN MODERNISERAD OCH
SJKDOMAR ANGES ÄVEN PÅ SVENSKA.

I Bie brunnsparc låg Järnkällan och till den promenerade badgäster och patienter vid lasarettet, för att därmed idka lite kroppsrörelse. Man kunde köpa pepparkakor och förtära till det järnhaltiga vattnet. Med hjälp av Floda hbf.

Väderlekens och årsväxtens förhållande i allmänhet:

Under januari månad omväxlande med klara och regniga dagar, snöslask och storm. Termometern höll sig i allmänhet en och annan grad över eller under fryspunkten.

Från den 13 februari innan jorden ännu var tillfrusen, inträffade starka snöfall, som titt och ofta återkommer till slutet av mars, då väldiga snömassor hopade sig överallt. April inträdde med regnväder, snön bortsmälte ganska snart, och betydliga vattensamlingar bildades, särdeles där vattendrag gingo fram.

April hade dock många utmärkt vackra dagar, varemot maj var regndiger. Vattnet stod nu högre över kärrängarna än det på 11 år gjort. Jorden var genom det ihållande regnet obrukbar, och vårsådden blev mycket försenad.

Under juni månad föll ofta gott regn, luften var varm och klar, varigenom växtligheten befordrades, och all sådd fick ett lovande utseende.- En stor del av kärrängarna så vattenhöljda att de icke kunnat skördats, varigenom hötillgången blev betydligt minskad, och dessutom höbärgningen särdeles besvärlig.

Allmänna förekomna sjukdomar

Endemiska förekommer icke

Epidemiska: Typhoidfeber (tyfus) spridda fall i distriktets alla socknar, under alla årstider. 7 döda, de insjukades antal har ej uppgivits, i min praktik 10 sjukdomsfall.

Meningitis cerebro spinalis (hjärnhinneinflammation) 4 döda i 4 olika socknar.

Angina membranacea (difteri) var hufvudsakligen gängse under våren och sommaren, då 11 dödsfall inträffade 4 i W. Vingåker, 2 i Julita och 5 i Floda socken, där den syns varit allmännast gängse.

Diarrhoer (diarré) inträffade synnerligast under höstmånaderna.

Febris intermittens (periodisk feber) endast 6 sjukdomsfall, alla i V. Vingåker.

Angina parotidea (påssjuka) 5 sjukdomsfall, inom V. Vingåker.

Varicella (vattkoppor) gingo epidemiskt under april i Viala by, V. Vingåker där 9 insjuknade, ingen död.- I oktober visade sig sjukdomen åter, då 2 personer, i november 3, i december 1, insjuknade i Leppe hamn i samma socken, även dessa tillfrisknade. I Julita socken (Dr Levins praktik) synes sjukdomen varit mera gängse, 3 uppgives därifrån döda i januari, februari och augusti.

Scarlatina (scharlakansfeber) var, utom i Österåker, allmänt gängse, under våren. c) Sporadiska: Tuberculosis pulmonum (lungtuberkulos) enligt dödböckerna 25 döda. Partus difficilis (svår förlossning) 1 dödsfall i Ö. Vingåker, 2 i Österåker. Cancer 1 död i V. Vingåker, 1 i Julita och 1 i Floda.S:a 3 döda Chlorosis (bleksot) tämligen allmän, dock har jag blott haft 12 patienter. Syphilis (syfilis) 7 personer med primitiva symptom, alla förda till vård. Gonorrhoea (gonorré) ha förekommit i 8 fall, som vårdats i sina hem. Sinnessjukdomar 7 personer ha insänts till hospital. Epizootier (allvarlig djursjukdom) ha ej förekommit.

Den i augusti och september rådande regniga väderleken förvärrade även sädesskörden, och denna blev på de flesta ställen mer eller mindre skadad. Dock har allt detta icke haft något menligt inflytande på hälso-tillståndet.

Dödligheten var till och med ganska obetydlig under bärgningsmånaderna. Skörden blev fullt medelmåttig, men i allmänhet av mindre god beskaffenhet.

Potatisskörden rik, men mycket skadad.

C. AUGUST AURELL, PROVINSIALLÄKARE

Till Vingåkers provinsialläkar-distrikt hörde: Västra Vingåker, Östra Vingåker, Österåker, Julita och Floda sn.

Här beskrivs tillståndet i socknarna för 150 år sedan.

Carl August Aurell (1799 – 1876) var provinsialläkare i Vingåker 1836 – 1876. Han grundade 1843 vattenkuranstalten Augustenbad i Bie, men överlät den 1853 till dr P.A. Levin.

Tingens oerhörda roll

I hembygdsrörelsen blir vi inte sällan häcklade för att vi sparar och samlar på föremål i mängder. Men det tycks ligga djupt i vår natur att samla på saker.

Läddikan, som är Gästrike/Hälsinge hembygdsförbunds och läns museums tidskrift har i sitt nummer 1/2002 ägnat innehållet åt "Samlarens själ". Och vi kan också konstatera att tidskrifterna, sällskapen och mässorna för samlare är många. "Samlarens själ" är egentligen en utställning som har arrangerats på Läns museet i Gävle.

Jag är född samlare

Utställningen innehöll en rad citat från samlare och låt mig citera Ester Olsson i Nor som samlar bl.a. på knappar. Hon säger: "Jag är född samlare. Jag samlar på allt utom pengar. Här finns knappar av horn, läder, stennöt, metall, stenkol, plast, uniformsknappar, ja allt möjligt. Jag har tjugosjutusen stycken! När jag syr upp dom på kartong tycker jag att dom bildar så vackra former och mönster." Vem känner inte igen sig även om man samlar i mindre skala och att Esters belåtenhet är äkta!

Men vi kan lämna det intressanta numret av Läddikan och försöka se vad som driver oss och vad det egentligen gagnar att bry sig om tingen. Samlandet tillfredsställer något inombords som vi inte kan vara utan. Vi ska väl skilja på samlandet av kulturhistoriska skäl och alldeles personliga, som i och för sig kan ta sig märkliga uttryck. Men bottnar inte allt samlande ändå i en grundläggande egenskap hos oss, mycket starkt förbundet med minnen och det som var? Vi vill hålla kvar det förbiilande nuet?

Dragning till det materiella

När vi talar om överkonsumtion i nutidssamhället så glömmer vi inte sällan den glädje och tillfredsställelse som tingen ger oss. En amerikansk forskare och samhällsvetare vid namn James Twitchell hävdar att vi inte alls är "hjälplosa offer för demoniska makter utan att vi faktiskt känner en stark dragning till det materiella". Vi har starka känslor inför dem och en vetgirighet och nyfikenhet. Vi kan se hur vi bygger upp våra museer och hembygdsgränder, för att vi vet och vi tror att de berikar våra liv. Att förneka detta är att förneka sig själv. Var och en vet av egen erfarenhet att tingen sannerligen har spelat en stor roll i det egna livet.

Bilderna kommer från Textilmuseet i Malmköping, Hembygdsgården i Tuna och från Callanderska gården i Mariefred. Foto J Fornedal

Föremålen i sina sammanhang ger ett mervärde för oss att minnas, återuppleva och berätta. Verktygen ovan i den lokal som många minns som skolans slöjdsal är exempel på rätt samling på rätt plats. Till höger blandas kulörer vägg i vägg med penselmuseet i Mariefred. "Jag skulle vilja ha fyra liter NCS 1005 Y", känns lite avlägset.

Delade dubletter är delad glädje

Det betyder, för oss hembygds människor, att vi inte ska vara så bekymrade för att vi har många föremål i hembygds museet men att vi med intresse och glädje ska ta hand om dem och sprida våra dubletter till andra behövande. Det kan innebära ett stort arbete med ibland svåra prioriteringar. Men vi ska, som Antikrundan är ett gott exempel på, söka föremålets skapelsehistoria, funktion och öde i förvisning om att det har en berättelse med en stark social förankring och att den skänker oss lust, bekräftelse och identitet.

GÖRAN FURULAND
Texten tidigare publicerad i Ledungen.

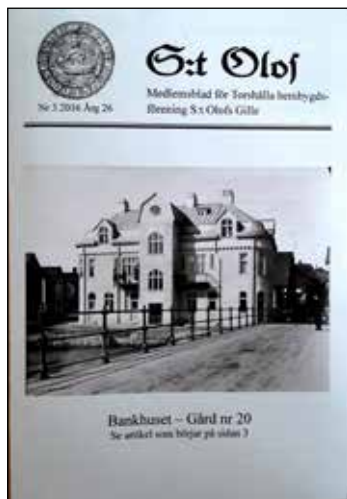
Vi byter utsidan mot innehållet

S:t Olof nr 3 2016 blir härmed den sista årsskriften, trots att den är en medlemsskrift, att presenteras på detta sätt. Redaktionskommittén upplever att detta sätt att presentera årsskrifterna inte fungerar tillfredsställande och att platsen med fördel används för texter ur årsskrifterna istället.

Under början av 2017 kommer ett förslag till hur vi använder hemsidan för att presentera föreningarnas skrifter.

Vi kommer naturligtvis även fortsättningsvis att ta emot och presentera böcker ni publicerar.

ÅRSSKRIFTER

S:t Olof

Nr 3 2016, Årgång 26

Torshälla hbf S:t Olofs Gille
Janette Eriksson, tfn 016-35 52 95

www.sanktolofsgille.se

Bankhuset - Gård nr 20, Så minns jag affärslivet i Torshälla på 1930-40-talet, Bilder från sommaren hantverksdagar, Adolph Törneros med mera.

Innanför pärmarna

Sörmlandsbygden 2017, innehållet avslöjas

Dagbokstorn i utställningen "Koll på kläder". Dagböckerna är skrivna av personer i Sörmland som under tre månader dokumenterade och reflekterade över sina klädinköp. Läs mer i artikeln "Konsumtionsdagboken – att forska tillsammans".

Adolf Fredrik Stares notbok från 1806, Christina Frohm, riksspelman och f.d. fiollärare

Pojken som hade nästan alla rätt, Vedad Begovic, etnolog och integrationsstrateg Eskilstuna kommun

Utmärkt i förvandling. Gunilla Rosenstråles gods Barksätter under 1600-talets början, Mats Daniel Nilsson, landskapsarkitekt

Ur livet, Karin Sundin

Folkbildning och föreningsliv för demokrati och folkhälsa, Ulla-Karin Danielsson, f.d. studiesekreterare, kulturarrangör, cirkelledare

Strödda minnen från en textiltid, Brita Forsberg

"Sme-Emil" i Marsjö – ett tragiskt människoöde, Roland Blomkvist, arkivarie Katrineholms kommun

Berättelserna som blev kvar i arkiven. Om "Ont i själen och överallt", en utställning med porträtt och röster om livet på ett hospital, Helena

Wärnhjelm, antikvarie Sörmlands museum

Bodil Güntzel – ett av många levnadsöden på Sundby sjukhus, Katja Sinn, antikvarie Multeum, Strängnäs

Språk, möten och utanförskap – reflektioner kring ett Eskilstuna i förändring, Tomas Carlberg, arkivarie Stadsarkivet Eskilstuna kommun

Konsumtionsdagboken – att forska tillsammans, Magdalena Petersson McIntyre, docent i etnologi Centrum för konsumtionsvetenskap, Göteborgs universitet och Anna Hedtjärn Wester, arkivarie Sörmlands museum

Klassfesten, Björn Blid

90 år av kontinuitet – den svenska organiserade rasismens historia, Heléne Lööv, docent i historia, Uppsala universitet. Mottagare av Stora historiepriset 2015

Årsboken Sörmlandsbygden 1932–2017, Pehr Bengtsson, ordförande Södermanlands hembygdsförbund och Karin Lindvall, läns museichef Sörmlands museum

Visst kan du ge bort Dymlingen!

Nu går det att köpa presentkort på Dymlingen.

I år introducerar vi dessutom en VIP-prenumeration där alla eventuella specialnummer ingår tillsammans med det som tidigare var Stödjande medlem.

En vanligt prenumeration kostar 65.- per år för medlemmar i en hembygdsförening.

En VIP-prenumeration kostar 200:- för 2017-2018 (ord. pris 150:-/år)

Kontakta kansliet så är julklappen fixad!

Eldsjälar

100 år med hembygdsrörelsen

I samband med Hembygdens år släpptes under försommaren den nådiga luntan för hembygdsrörelsen, verket med många av de eldsjälar som varit med och format hembygdsrörelsen till vad den är idag. Sörmländska eldsjälar gömmer sig under rubriker som:

Med rötter i sörmländsk mylla, Metallarbetaren i Härad, Upp-teknare i Vingåkersbygden, Borgmästaren och kommunarkivaren som blev hembygdsvårdare, Katrineholm - Min hembygd, Bild- och minnesräddare, Torparpojke, folkmusiksamlare och akademiledamot, En legendarisk landsantikvarie, Lokalhistoria i Eskilstunabygden, Sorunda giv mig epiker... En sörmländsk prästpojke och den lokalhistoriska forskningen...

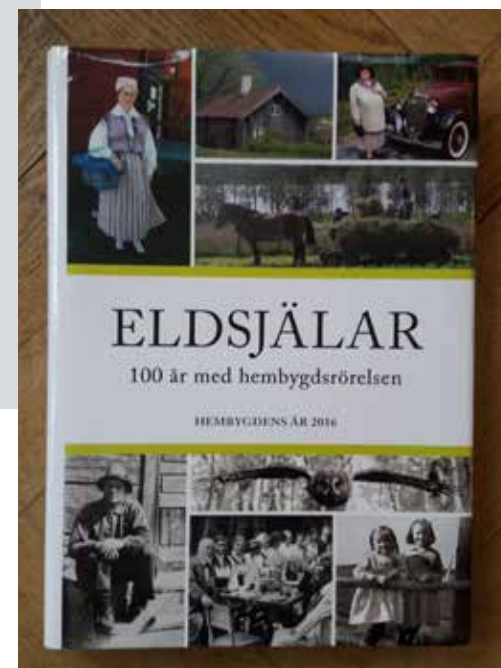

Verkets redaktörer Kjell Nilsson och Göran Furuland har arbetat idogt under många år med detta projekt.

Artiklarna är många och varierande, de belyser arbetet inom hembygdsrörelsen ur många perspektiv. Med sina 450 sidor och dryga två kilo är den ingen liten småsak.

Beställ boken genom Sveriges Hembygdsförbund:

kansli@hembygd.se

Pansarfuriren

Berättelsen om Hindrich Edvardsson är till stor del också berättelsen om tre och ett halvt år under Thore E. Haléns (född 1924) liv.

På samma gång fås en inblick i befolkningens levnadsförhållanden och hur de påverkades under den här tiden i Södermanlands historia. De nu avvecklade landskapsregementenas roll under århundradenas lopp både på landskapsnivå och lokalt runt Strängnäs speglas även. Som för många unga pojkar i Sveriges historia formade värnplikten dem till män – men under dessa år fanns andra världskriget som ett hot.

Historien satte spår i Hindrich, både psykiskt och fysiskt. Han blev sårad, upplevde död och lemlästning men även kvinnors kärlek, passion och svek.

Inte minst är det en berättelse om livet som soldat i den nyuppsatta svenska pansarkåren och den anda och gemenskap som formade, i många fall, livslång bekantskap.

Kontakta Lars A. Hansson, 070-378 77 17, lars@bunkertours.se

Medlemmar, vad är det?

Rapporteringstider närmar sig

Efter nyår kommer den där traditionella frågan:

Hur många medlemmar var ni vid årets slut?

Svaren brukar sedan följas av traditionsenlig förvirring om: *Hur många faktureringsbara medlemmar är det?*

Det är inte så att vi brukar vara oense, det är mer att man kan tänka på olika sätt, fast det är svårt att tänka sig att andra tänker på annat sätt än just jag.

Det är familjemedlemmarna som utgör utmaningen.

Att en enskild medlem är en medlem råder inga tvivel omkring. Men hur gör vi med familjemedlemmarna?

Olika, men ändå samma

Vissa har ett speciellt medlemskap för familjer: Tex enskild 150:- och familj 200:- Andra har familjen som ett tillägg: Tex enskild 150:-

och därtill 50:- för familjemedlem. Dvs ibland ska antalet medlemmar dubblas, ibland ska det bara läggas till.

Som grädde på moset har vissa föreningar icke betalande barn som medlemmar.

Efter åtta år av förvirring föreslår jag nu att i januari fokuserar vi på antalet fakturerbara medlemmar.

Nyheter och information från Hembygdsförsäkringen

Kaosväder – Vintern slår till!

Så brukar det låta på kvällstidningarnas löp. Tipsen nedan hjälper dig att skydda kulturarvet i vinter:

Håll koll

Regelbunden tillsyn är A och O, särskilt vintertid. Tänk på att tillsyn efter en storm eller köldknäpp är lika viktig som under. Det är först när det tinar man märker om något fryst sönder.

Brrrr!

Ha en underhållsvärme på minst 15° i byggnaderna. Om kranar är belägna mot yttervägg, öppna skåpsluckor för att öka cirkulationen.

Bara vanligt vatten...

Om lokalerna ska kallställas stäng av och töm systemet på vatten både ute och inne. Håll glukol i toalettstolarna för att minimera risken för sönderfryst porslin.

Snökaos!

Förbered er så ni vet vem som ansvarar för snöskottningen om det blir en snörik vinter. Förebygg förödande snöras genom att hålla efter taken. I fastighetsägaransvaret åligger det er att förebygga snöras, avlägsna istappar och halkbekämpa.

Varde ljus

Står adventsmys med levande ljus och eldning i öppna spisen på schemat? Kanske kombinerat med halmbockshantverk? Se till att ha fungerande brandsläckningsutrustning nära tillhands. Och en torkande julgran, den brinner bättre än fnöske...

1. Skriv avtal!

Det blir allt vanligare med oseriösa hyresgäster som hyr hembygdsgården i ett syfte men sedan använder den till något helt annat och återlämnar den i ett sargat skick. Se till att skriva hyresavtal även vid tillfällig uthyrning. Notera namn, personnummer och använd referenser. Sätt en ny rutin att alltid skriva avtal, då slipper ni diskussionen kring vilka ni kan lita på. Ju närmare relation desto viktigare att undvika onödiga missförstånd kring vad som gäller.

2. Utgå från en färdig mall

Kontakta Hembygdsförsäkringen för att få tillgång till färdiga mallar att utgå från och anpassa dem sedan till era specifika behov. Ett hyresavtal ska innehålla namn på hyresgäst, för vilka lokaler och under vilken tid uthyrningen avser, till vad lokalerna ska användas, när och hur lokalerna ska vara iordningställda, hyresbelopp och förfallodatum. Hyresgästen måste vara myndig för att avtalet ska gälla.

3. Komplettera med säkerhetsinformation

Avtalet bör kompletteras med specifika ordningsregler samt säkerhetsinformation med utrymningsvägar, släckredskap, antal personer som får vistas i lokalen samtidigt och andra skadebegränsande åtgärder och instruktioner. Kontakta Hembygdsförsäkringen för att få tillgång till en mall att utgå ifrån.

HEMBYGDSFÖRSÄKRINGEN
Östra Långgatan 30a
432 41 VARBERG
Tel. 0200-22 00 55
hembygdsforsakringen@hembygd.se
www.hembygd.se

På mitt sätt sett

Föredrag att föredra eller fördra

Flertalet av oss kommer med fasa ihåg de tillfällen när vi skulle hålla föredrag inför klasskamraterna. Våndan inför framförandet kunde förstöra tillvaron veckor i förväg särskilt om man hette Ökvist och man gick i bokstavsordning. Som Andersson var det fortare avklarad och man kunde nämna vad de efterkommande kunde råka ut för- komma av sig, börja stamma, bli röda i ansiktet, svimma, göra i byxorna för att nämna något. Man kunde också som "Andersson" distrahera senare talare genom att viska "gyllen" tillräckligt högt för att alla skulle höra. Även om något missöde aldrig inträffade så vägrar många än idag att ställa sig inför en publik och hålla låda. Samma personer kan annars inte ha några som helst problem med att i vardagslag prata ohejdat. Men bara ordet "föredrag" får de flesta att tystna, ett tips om man vill få slut på ordflödet: "Det där kan du väl berätta om på vår berättarafton."

En skådespelare kan tänkas inte ha några problem med att uppträda inför en folksamling. De spelar en roll och behöver inte vara sig själva. Så tipset inför ett anförande kan vara att ikläda sig en roll. Om man inte når höjder som Martin Luther King eller Olof Palme kan man försöka ta efter någon annan berättande idol.

Politiska debatter är ganska förutsägbara. I regeringsställning är allt på rätt väg och det som föregående regering misslyckats med har rätats till. Som opposition har man

lösningar på alla problem. Och politikernas framträdande i debatterna liknar lärarnas- de ställer hela tiden frågor men får sällan några svar. Tänk också om man kunde få höra: "Alldeles utmärkt!" eller "Det gjorde ni väldigt bra!" från debattanterna och då utan tillägget "Men..."

Debatter och anföranden kan vara sövande. En häst kan sova stående och en höna på en pinne. De lär kunna låsa benen och sova i önskat läge. Frågan är om politiker och vana föredragbesökare kan låsa halsmuskulerna på motsvarande sätt. Kan de dessutom sova med öppna ögon, lägga huvudet lite på sned och hålla en min som samtidigt kan tydas som uppskattande av egna partikamraters anförande men även tolkas som sarkastiskt leende åt meningsmotsståndarnas åsikter, då har de lyckats nå eliten bland professionella åhörare.

Om man slumrar till och tappar huvudet är det bättre framåt än bakåt. Framåt kan det se ut som man tittar i sina papper. Bakåt kan snarkningar lätt uppstå, kanske till nöje för närsittande men knappast för talararen. Inte blir det lättare vid visning av bilder sedan ljuset dämpats. Jo, att slumra till men inte lyssna vaket. Allra svårast är det när någon visar text och bara läser vad som står på bilden, troligen mest för att visa att denne anammat den nya tekniken med bildspel via projektor, även kallad kanon. Kanon kan vara kanon men kanonbäst är träffsäkert

och engagerat anförande i full belysning!

En gäspning är mycket smittande men här passar bättre ett smittande leende. Min amatörmässiga synpunkt är att man ska koncentrera sig på publiken och inte sig själv, hur man står, låter och gestikulerar. Låt blicken svepa runt så att alla känner sig sedda (även de som risikerar att slumra till). Ett skämt eller överraskande entré kan hålla publiken vaken lite längre och ett skratt ger syresättning. Ett annat tips är att akta sig för upprepningar så att inte publiken börjar räkna antalet "liksom", "tummen upp" eller promenader fram och tillbaka. Då kan fokus lätt riktas åt fel håll även om vakenheten kan öka.

Förberedelser är förstås viktiga. Det berättas om en person med gott självförtroende som skulle hålla en timmes föredrag i radio. Det skulle gå vägen utan ordentligt manus, ansåg han självsäkert. Det gick faktisk riktigt bra- den första kvarten men sedan var det som skulle sägas slut så han fick börja upprepa vad han redan sagt. Efter en halvtimme fick kan skamset avsluta programmet. Det måste vara ett undantag, för de flesta anföranden jag hört blir vanligen alldeles för långa. Åhöraren ska vilja höra mera- inte hoppas att det snart är slut!

En god regel brukar vara: Tala om vad du tänker säga, säg det och avsluta med att berätta vad du har sagt- men nu har jag nog skrivit alldeles för mycket!

GÖRAN DAHLBERG

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Avsändare: Linderoths tryckeri
Box 144, 643 22 Vingåker

Returadress: Södermanlands hembygdsförbund
Ö Trädgårdsgatan 2, 611 34 Nyköping

Vi presenterar stolt, en sista gång

Sörmlandsbygden 2017

Välkommen på boksläpp söndag 4 dec kl 13 i Nyköping!

Ur programmet:

- Sörmlandsbygden 2017 presenteras
- Bildspel om Marsjömålet
- Normkritisk visning av utställningarna i Kungstornet, Nyköpingshus

Var vänlig mejla Linda Eklund senast 24 nov om du kommer: linda.eklund@dll.se

1944 lades konstnären Bodil – som syns på bokens framsida – in på Sundby sjukhus.

1968 föddes Vedad på en bensinmack i det som senare blev Bosnien. 1919 dömdes Emil från Marsjö till tre års fängelse. 1608 blev Gunilla Rosenstråle utnämnd till överhovmästarinna. 2014 köpte en 15-årig kille från Strängnäs väldigt mycket kläder. 1945 flydde Karin och hennes familj från Tyskland.

1932 gavs den första årsboken Sörmlandsbygden ut. 85 år senare den sista. Den handlar om människor och deras berättelser – allas vår gemensamma historia.

Bodil Güntzel omkring 1919. Artikeln om Bodil, skriven av Katja Sinn, berättar om ett kreativt konstnärsliv, utställningar och bildningsresor. Men också om ett liv i skuggan av, och mitt i, psykisk ohälsa. Foto ur Vera Hillerups privatsamling.

Årets bok är alltså den sista. Det finns inte längre köpeunderlag för boken, mycket beroende på att de som tidigare har prenumererat på boken har gått ur tiden. Idag ser informationsinhämtningen annorlunda ut än för 10 år sedan. Idag är det få som är intresserade av att prenumerera på en bok. Därför har hembygdsförbundets styrelse beslutat att detta blir den sista årsboken.

Innehållet boken presenteras på sidan 8

Från St. Annas hospital, Nyköping, 1920-tal. Artikeln handlar om människor på hospitalet som vi möter dem i journaler och foton. Landstingsarkivet.